

**Analiza wdrażania funduszy UE w
Regionalnym Programie Operacyjnym 2014-2020 i dokumentach uszczegółwiających pod
kątem postulatów zawartych w stanowiskach POE
- woj. podlaskie**

Analiza zrealizowana w ramach projektu
„Fundusze europejskie dla zrównoważonego rozwoju w regionach”
Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć

SPIS TREŚCI

A. RPO A ZASADA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	3
Ocena uwzględnienia w zapisach RPO postulatów dot. horyzontalnego wdrażania zasady zrównoważonego rozwoju, zawartych w stanowiskach POE.....	4
Ocena horyzontalnego wdrażania zasady zrównoważonego rozwoju w SZOOP.....	5
B. STOPIEŃ UWZGLĘDNIENIA POSTULATÓW ZE STANOWISKA POZARZĄDOWYCH ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH.....	6
Energia odnawialna i efektywność energetyczna	7
Adaptacja do zmian klimatu	7
Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna.....	7
Transport	8
Gospodarka odpadami	9
C. OCENA SZCZEGÓŁOWEGO OPISU OSI PRIORYTETOWYCH	9
Energia odnawialna i efektywność energetyczna	9
Adaptacja do zmian klimatu	12
Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna.....	13
Transport	14
Gospodarka odpadami	16

Ważniejsze skróty:

RPO, RPO WP - Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020

SzOOP - Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych

POE - Pozarządowe Organizacje Ekologiczne

ZR - zrównoważony rozwój

Autorzy analizy:

Marta Wiśniewska - RPO a zasada zrównoważonego rozwoju, postulaty horyzontalne

Julia Krzyszkowska – Energia odnawialna i efektywność energetyczna

Marta Wiśniewska - Adaptacja do zmian klimatu

Krzysztof Smolnicki - Ochrona przyrody / edukacja ekologiczna

Krzysztof Rytel - Transport

Paweł Głuszyński - Gospodarka odpadami

A. RPO A ZASADA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

RPO Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 definiuje zrównoważony rozwój jako wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz osiąganie wzrostu społeczno-gospodarczego przy jednoczesnej ochronie i poprawie jakości środowiska naturalnego.

RPO deklaruje, iż horyzontalny charakter zasady zrównoważonego rozwoju przejawia się we wszystkich celach Programu oraz w planowanych obszarach interwencji Programu (odzwierciedlonych w osiach priorytetowych) dotyczących:

- wzmocnienia potencjału i konkurencyjności regionu, w szczególności poprzez wspieranie sektora MŚP i działalności B+R,
- wspierania aktywności zawodowej i postaw przedsiębiorczych,
- podniesienia kompetencji poprzez edukację,
- poprawy dostępności komunikacyjnej regionu – inwestycje w zakresie transportu,
- promowania działań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, w tym OZE,
- ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania zasobami,
- włączenia społecznego,
- rozwoju infrastruktury społecznej.

Powyższe zdefiniowanie zrównoważonego rozwoju oraz horyzontalne jego wdrażanie w różnych obszarach objętych, zarówno wsparciem środków EFRR¹, jak i EFS², POE uznają jako właściwe i oceniają pozytywnie. Jako nowoczesną i prośrodowiskową należy też uznać wizję województwa podlaskiego w 2030 roku, nakreśloną w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego będącą istotną podstawą opracowania RPO. Według Strategii województwo podlaskie to „województwo zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze”. Na pierwszym miejscu pojawia się tu nawiązanie do przyrody, dalej rozwinięte jako „zielona kraina”, której percepcję należy utrwalac: region wyjątkowy i unikalny, o potencjale do rozwijania zielonych (ekologicznych) specjalizacji. Jako istotny walor rozwojowy na poziomie dokumentów strategicznych województwa wskazuje się możliwość rozwijania zielonych innowacji i usług.

RPO podkreśla, iż przy wyborze operacji w ramach poszczególnych obszarów zostaną wprowadzone kryteria weryfikujące spełnianie wymogów ochrony środowiska, efektywności korzystania z zasobów,

---

¹Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

²Europejski Fundusz Społeczny

dostosowania do zmiany klimatu i łagodzenia jego skutków, odporności na klęski żywiołowe oraz zapobieganiu ryzyku i zarządzania ryzykiem. Ponadto w odniesieniu do inwestycji infrastrukturalnych, współfinansowanych ze środków EFRR, na etapie wdrażania preferowane będą inwestycje ograniczające energo- i materiałochłonność. Przy wyborze projektów do dofinansowania nie będą brane pod uwagę wyłącznie koszty budowy/modernizacji infrastruktury, ale koszt związany z całym cyklem życia inwestycji. Konieczne jest promowanie wyboru rozwiązań, które będą minimalizować koszty eksploatacji inwestycji w perspektywie długookresowej (wybór wariantu inwestycji efektywnego energetycznie, minimalizującego koszty niezbędne do utrzymania powstałej infrastruktury). Zastosowanie będzie miała zasada „zanieczyszczający płaci”, która oznacza, że pełne koszty działań mających na celu likwidację zanieczyszczenia powinien ponosić zanieczyszczający (sprawca, który spowodował szkodę w środowisku lub zagrożenie powstania szkody). Dotyczy to głównie inwestycji w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej, transportu i energetyki. W przypadku inwestycji w zakresie budynków, zwłaszcza publicznych, preferowane będą rozwiązania typu *brownfield*. W odniesieniu do działań w Programie współfinansowanych z EFS, zasada zrównoważonego rozwoju będzie realizowana poprzez włączenie zagadnień z nią związanych do projektów dotyczących kształcenia i szkoleń. Zgodnie z zapisami RPO, na etapie monitorowania i sprawozdawczości zapewnione zostały wskaźniki monitorujące zgodność działań podejmowanych w ramach Programu z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Powyższe zapisy można ocenić pozytywnie, ale traktować należy jako deklaracje do urzeczywistnienia w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych. Doświadczenia z perspektywy 2007-2013 pokazują bowiem, że projekty dofinansowane ze środków UE na poziomie województwa podlaskiego w małym tylko stopniu przyczyniły się do zrównoważonego rozwoju regionu. Kluczowe dla efektów środowiskowych wdrażania RPO będą jednak kryteria wyboru projektów.

Ocena uwzględnienia w zapisach RPO postulatów dot. horyzontalnego wdrażania zasady zrównoważonego rozwoju, zawartych w stanowiskach POE

W związku z powyższym należy przypomnieć, iż w swym stanowisku wyrażonym w 2013 roku POE rekomendowały, aby dla faktycznego zrównoważonego rozwoju regionu i promocji „zielonych” przedsięwzięć (większość postulatów do spełnienia na poziomie kryteriów wyboru projektów):

- przy ocenie projektów wprowadzić we wszystkich osiach priorytetowych, we wszystkich działaniach, kryteria znacząco podnoszące ocenę projektów wykazujących realne korzyści ekologiczne oraz projektów jednoznacznie prośrodowiskowych,
- przy ocenie projektów promować działania ukierunkowane bezpośrednio na ochronę bioróżnorodności, przeciwdziałanie zmianom klimatu, działania towarzyszące edukacji ekologicznej, skierowane do otoczenia (społeczności lokalnych, odbiorców, klientów, itd.),
- przy projektach „biznesowych” promować działania odpowiedzialnego biznesu, w żadnym stopniu nie niszczących zastanego środowiska w miejscu realizacji przedsięwzięć,

- przy konstruowaniu systemu kryteriów oceny projektów należy zwrócić szczególną uwagę na niestosowanie kryteriów nieobiektywnych, to jest takich, które nie pozwalają na przejrzystą i jednoznaczną ocenę.

- zapewnić odpowiednio wysokie alokacje środków na działania związane z ochroną środowiska, które umożliwią realne rozwiązanie zidentyfikowanych problemów.

Postulaty te są nadal aktualne, głównie ze względu na fakt, że mogą być skonsumowane na etapie prac nad kryteriami wyboru projektów. W zakresie alokacji, uwagi odnośnie wybranych obszarów tematycznych znajdują się w dalszej części dokumentu.

Ocena horyzontalnego wdrażania zasady zrównoważonego rozwoju w SZOOP

Analiza zapisów SZOOP w wersji 01.2015 pokazuje, że w zakresie wdrażania środków EFRR tj. w osiach priorytetowych I, IV, V, VI i VIII dokument ten wypełnia deklarację z RPO: „zasada zrównoważonego rozwoju przejawia się we wszystkich celach Programu”. Zapisów odzwierciedlających tę deklarację próżno jednak szukać w SzOOP dla osi priorytetowych dedykowanych EFS (II, III, VII, IX, X³), choć niewątpliwie te osie mogą stwarzać taki potencjał (edukacja, regionalne specjalizacje, zielone miejsca pracy).

Z horyzontalnym wdrażaniem zasady zrównoważonego rozwoju nie ma problemu w osiach priorytetowych V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA i VI. OCHRONA ŚRODOWISKA I RACJONALNE GOSPODAROWANIE JEGO ZASOBAMI, dedykowanymi ochronie środowiska – ochronie klimatu i zasobów, w tym zasobów przyrodniczych (różnorodność biologiczna).

W osi I. WZMOCNIENIE POTENCJAŁU I KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI REGIONU zakłada się wykorzystanie endogenicznego potencjału obszarów Natura 2000 dla wzmocnienia rozwoju gospodarczego regionu. Promowane ma też być wykorzystanie technologii pozwalających na oszczędności w zużyciu energii, wody, surowców i materiałów. W SzOOP, w tej osi priorytetowej, promuje się ekoprojektowanie i wspiera ekoinnowacje. Ponadto, w SzOOP znajdziemy zapis: „Podwyższony reżim inwestycyjny oraz trudniejsze warunki prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach Natura 2000 powodują konieczność specjalnego potraktowania podmiotów, które działalność zdecydują się tam podjąć. Na tych obszarach wspierana powinna być każda działalność gospodarcza wpisująca się w koncepcję „zielonej gospodarki”, która będzie tworzyć miejsca pracy i powiększać dochód lokalnej społeczności. W ten sposób region ma szansę wykorzystać właściwie swoją „zieloność” i potencjał, m.in. w dziedzinie turystyki kwalifikowanej, rozproszonej energetyki opartej na źródłach odnawialnych oraz business & biodiversity”⁴.

Jako cele szczegółowe osi priorytetowej IV. POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ wskazano zwiększoną dostępność transportową regionu w ruchu drogowym oraz w ruchu kolejowym. Zgodnie z

³ wersja 01.2015 nie ma opisu osi IX. ROZWÓJ LOKALNY i X. POMOC TECHNICZNA

⁴ http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/index_en.htm

założeniem, planowana interwencja przyczynić się ma do poprawy atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez połączenie z krajowymi i międzynarodowymi ośrodkami wzrostu. Powinna prowadzić również do optymalizacji i integracji systemów transportowych, zwiększenia ich efektywności, zmniejszenia obciążeń środowiskowych i poprawy bezpieczeństwa ich użytkowania, z uwzględnieniem walorów przyrodniczych województwa. Realizowane inwestycje mają przyczyniać się do budowania gospodarki niskoemisyjnej i odpornej na zmiany klimatu dzięki odpowiedniemu planowaniu infrastruktury. Istotne mają być również inwestycje prowadzące do stworzenia efektywnego niskoemisyjnego systemu transportu publicznego, ułatwiającego dojazdy do pracy, szkoły i innych usług. Projekty wybierane do realizacji będą musiały uwzględniać kwestie odporności na zagrożenia klimatyczne oraz działania zapobiegawcze i łagodzące w odniesieniu do wpływu infrastruktury na środowisko. SzOOP podkreśla, iż z powodu środowiskowych uwarunkowań województwa, należy zwrócić szczególną uwagę na stan i rozwój środka transportu, jakim jest kolej.

W osi priorytetowej VIII. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ również zaprogramowano wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju. W ramach podejmowanych działań rewitalizacyjnych przewidziano wsparcie dla projektów kompleksowych, w tym modernizacji sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej, kanalizacji deszczowej, ciepłowniczej i energetycznej. Planowane interwencje w obszarze efektywnego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury przyczynią się poprzez dywersyfikację oferty turystycznej do bardziej zrównoważonego wykorzystania środowiska. W SzOOP podkreśla się, że kupowany sprzęt powinien zawierać etykietowanie środowiskowe.

W dalszej części dokumentu omówiono stopień spełnienia postulatów POE w zaakceptowanej przez Zarząd Województwa Podlaskiego i Komisję Europejską wersji RPO w wybranych obszarach tematycznych oraz szczegółowe uwagi do SzOOP w wersji z 01.2015.

B. STOPIEŃ UWZGLĘDNIENIA POSTULATÓW ZE STANOWISKA POZARZĄDOWYCH ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH

W czerwcu 2013 wystosowane zostało wspólne stanowisko 24 polskich stowarzyszeń i fundacji działających na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju dotyczące uwzględnienia kwestii środowiskowych i zrównoważonego rozwoju w RPO WP⁵.

Analiza odnosi się do wersji RPO przyjętej przez Komisję Europejską 21 grudnia 2014 oraz projektu SzOOP ze stycznia 2015⁶. Na etapie opracowania nie były znane propozycje kryteriów oceny projektów mające stanowić załącznik do SzOOP.

⁵ Stanowisko Pozarządowych Organizacji Ekologicznych: RPO woj. Podlaskiego 2014-2020, http://ekoprojekty.pl/wp-content/uploads/2013/11/Stalowisko-POE_podlaskie.pdf

⁶ Projekt (wersja 01.2015) Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020 (SzOOP), <http://www.rpowp.wrotapodlasia.pl/private/upload/tinymce/File/SZOOP%20%2011%2003%202015.pdf>

Energia odnawialna i efektywność energetyczna

Zgłaszane przez pozarządowe organizacje ekologiczne (POE) postulaty dotyczące energetyki odnawialnej i efektywności energetycznej zostały w znacznej mierze uwzględnione w ostatecznej wersji Regionalnego Programu Operacyjnego woj. podlaskiego. Zgodnie z uwagami, województwo planuje priorytetowo traktować projekty instalacji energii odnawialnej przedkładane przez samorządy oraz lokalnych mieszkańców, a celem interwencji w zakresie OZE jest na Podlasiu dofinansowanie jak największej liczby małych, lokalnych źródeł energii odnawialnej, akumulacja kapitału, oraz rozwój obszarów wiejskich, co w pełni odzwierciedla postulaty POE dotyczące rozwoju energetyki obywatelskiej i prosumenckiej w regionie. Dodatkowo, surowce wykorzystywane do produkcji energii z biomasy lub biogazu pochodzić będą ze zrównoważonych źródeł, a preferencję otrzymają przedsięwzięcia zakładające zagospodarowanie energetyczne odpadów organicznych. W myśl zgłaszanych uwag, wszystkie działania z zakresu efektywności energetycznej obowiązkowo oparte będą o audyt energetyczny, choć minimalne zmniejszenie zapotrzebowania na energię w modernizowanym budynku określono w RPO na 25%, zamiast postulowanych 30%.

Adaptacja do zmian klimatu

RPO rezygnuje z priorytetu inwestycyjnego 5b dedykowanego adaptacji do zmian klimatu: promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe⁷. Jednak, wybierając priorytet inwestycyjny 6d: ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez Program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę⁸, którego realizacja ma, zgodnie z założeniem, przyczynić się do osiągnięcia celu szczegółowego tj. zachowania cennych zasobów przyrodniczych regionu, oraz sposób realizacji tego celu zapisany w RPO zakłada wdrożenie, przy użyciu środków UE, ważnych postulatów w zakresie tej adaptacji. RPO zakłada, że objęte wsparciem środków EFRR zostaną działania związane z ochroną dolin rzecznych i mokradł będących obszarami naturalnej retencji wodnej oraz z odbudową naturalnej retencji, renaturyzacją rzek i dolin rzecznych. RPO wychodzi więc naprzeciw zapisom Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020) i unijnej Strategii adaptacji do zmian klimatu. SPA2020 wskazuje bowiem, iż „ważne jest, aby działania służące ochronie przeciwpowodziowej w pierwszej kolejności wykorzystywały najmniej inwazyjne dla środowiska rozwiązania, w szczególności nietechniczne metody ochrony przeciwpowodziowej”. Zarówno unijna strategia, jak i SPA2020 kładą nacisk na rozwiązania oparte o potencjał ekosystemów, z zakresu renaturyzacji cieków wodnych i zwiększania zdolności retencyjnych dolin rzecznych.

Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (przyjętym przez Zarząd Województwa 17.03.2015) w ramach osi priorytetowej VI Ochrona środowiska i

⁷ nazwa za Umową Partnerstwa

⁸ nazwa za RPO Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

racjonalne gospodarowanie jego zasobami uwzględnia się w ramach priorytetu inwestycyjnego 6d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę, przewidywane jest działanie 6.3 Ochrona zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu. W działaniu tym przewidziano wsparcie przedsięwzięć dotyczących ochrony przyrody i edukacji ekologicznej. RPO przyjęte przez Zarząd Województwa i Komisję Europejską uwzględnia znaczną część uwag zgłaszanych przez POE wobec RPO. W RPO uwzględniono możliwość dofinansowania renaturyzacji rzek i dolin rzecznych oraz szacowania wartości usług ekosystemowych, a także przygotowywanie dokumentacji na potrzeby opracowania miejscowych planów zagospodarowania na terenie obszarów chronionych. W programie wprowadzono możliwość dofinansowania działań dotyczących kształtowania świadomości ekologicznej społeczności lokalnych - w tym kampanii informacyjno-edukacyjnych. Nie uwzględniono w RPO wprowadzenia, postulowanych przez POE, zapisów dotyczących wsparcia dla "zielonej infrastruktury".

Godny natomiast odnotowania jest fakt, unikatowy w skali kraju, że przyjęto w RPO przyrodniczy wskaźnik produktu (liczba wspartych form ochrony przyrody) będący ramą wykonania osi priorytetowej. Fakt ten może także świadczyć potencjalnie o wadze jaką dla autorów programu mają działania z zakresu ochrony bioróżnorodności.

Transport

W pierwotnym projekcie RPO alokacja na drogi wynosiła 160 mln EUR, a na kolej zaledwie 40 mln EUR. W ostatecznej wersji RPO alokacja kolejowa wzrosła do 48 mln, drogowa pozostała bez zmian. To nadal stosunek bardzo niedobry, choć trzeba przyznać, że województwo podlaskie ma w zakresie kolei mniejsze potrzeby niż wiele innych regionów, a planowane inwestycje kolejowe z RPO, POIiŚ i PO Polska Wschodnia w zasadzie pokrywają najważniejsze potrzeby. Niestety na transport miejski (działanie 5.4) przeznaczono jeszcze mniejszą kwotę (30 mln EUR).

Postulaty stanowiska POE zrealizowane:

- wsparcie budowy ścieżek rowerowych – we wskaźnikach produktu działania 5.4 znajduje się długość wybudowanych lub przebudowanych dróg rowerowych (brakuje na razie opisu w tym działaniu), ścieżki rowerowe wymieniane są też jako możliwy element projektów w działaniu 8.5 Rewitalizacja;
- prowadzenie rewitalizacji linii kolejowych, zintensyfikowanie odbudowy kolei – wydaje się, że planowane inwestycje kolejowe z PO, POIiŚ i PO PW łącznie realizują te postulaty – rewitalizowanych ma być wiele odcinków linii, w tym także obecnie nieczynnych (Łapy – Ostrołęka, Śniadowo – Łomża, Bielsk Podlaski – Hajnówka, Hajnówka – Białowieża);
- wspieranie centrów przeładunkowych i „Tiry na Tory” - duża część powyższych linii ma być rewitalizowana głównie dla ruchu towarowego, w tym także linie szerokotorowe do granicy z Białorusią, wśród typów projektów w działaniu 4.2 jest budowa i przebudowa terminali przeładunkowych;

- wspieranie tworzenia systemów P+R i B+R – wśród wskaźników produktu działania 5.4 znajdują się liczby miejsc w parkingach P+R i B+R.

Postulaty stanowiska POE niezrealizowane lub nie w pełni:

- prowadzenie promocji zrównoważonego transportu – brak działań promocyjnych w działaniu 5.4 (jednak brakuje w nim na razie pełnego opisu);
- wspieranie tworzenia wypożyczalni rowerów – brak informacji o dopuszczalności takich obiektów (jednak w działaniu 5.4 brakuje na razie dokładnego opisu);
- wspieranie działań na rzecz rozwiązań eliminujących i łagodzących negatywne oddziaływanie infrastruktury transportowej na środowisko (np. eliminacja ruchu tranzytowego z obszarów cennych przyrodniczo, ograniczanie użytkowania dróg przebiegających przez obszary cenne tylko do potrzeb lokalnych i turystycznych) – brak takich celów w opisie działania 4.1.

Gospodarka odpadami

Wszystkie postulaty POE zostały uwzględnione w RPO i SzOOP. Jako jeden z niewielu, Program przestrzega hierarchię postępowania z odpadami i jednoznacznie wspiera działania dotyczące zapobieganiu odpadom u źródeł ich powstawania, nie tylko w formie działań edukacyjnych, ale i inwestycyjnych. SzOOP, wyjątkowo w porównaniu z innymi województwami, wyróżnia działania informacyjno-edukacyjne, jako osobny typ projektu, komplementarnego dla inwestycyjnych.

Program uwzględnia POE jako jednego z beneficjentów projektów dotyczących gospodarki odpadami, w tym np. w działaniach edukacyjnych.

C. OCENA SZCZEGÓŁOWEGO OPISU OSI PRIORYTETOWYCH

Energia odnawialna i efektywność energetyczna

Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych woj. podlaskiego, analogicznie do RPO, przewiduje wspieranie inwestycji w rozwój zielonej energetyki w ramach Osi priorytetowej V. Gospodarka niskoemisyjna. Planowane w SzOOP działania dotyczą odnawialnych źródeł energii (działanie 5.1), efektywności energetycznej w małych i średnich przedsiębiorstwach (5.2), modernizacji energetycznej budynków publicznych i mieszkaniowych (5.3), oraz strategii niskoemisyjnych, w tym inwestycji w ekologiczny transport zbiorowy oraz ochronę powietrza w miastach (5.4). Działanie 5.3 zostało dodatkowo podzielone na dwa poddziałania, zgodnie z logiką interwencji: poddziałanie 5.3.1 dotyczy budynków publicznych, w tym sektora komunalnego, natomiast poddziałanie 5.3.2 skierowane jest na inwestycje w sektorze mieszkalnym. Przyjęta struktura i planowany zasięg wsparcia wskazują na kompleksowe podejście województwa do zagadnień związanych z niskoemisyjnym rozwojem.

Zarówno RPO jak i SzOOP woj. podlaskiego zawierają wyjątkowo pozytywne z punktu widzenia POE zapisy odnośnie intencji województwa wspierania rozwoju lokalnej energetyki odnawialnej i prosumenckiej w regionie. Preferencyjnie traktowane będą projekty realizowane przez lokalne samorządy i społeczności, oraz budowa małych lokalnych źródeł energii odnawialnej. Podejście

promujące wytwarzanie energii w systemie prosumenckim zostało ujęte nie tylko w działaniu 5.1 dotyczącym OZE, ale również w działaniach z zakresu efektywności energetycznej, zarówno w przedsiębiorstwach, jak i w sektorze budowlanym. Aby skutecznie skierować wsparcie dla podlaskich mieszkańców i przedsiębiorców na budowę mikroinstalacji prosumenckich, należałoby zapisy uszczegółowienia odnoszące się do działania 5.1 uzupełnić o dodatkowy typ projektu oraz zaplanować dedykowany konkurs, którego przedmiotem byłyby mikroinstalacje OZE, o mocy do 40 kW (do 120 kW w produkcji ciepła w skojarzeniu)⁹. Wsparcie inwestycyjne instalacji o mocy 10-40 kW będzie w nadchodzących latach szczególnie ważne, mając na uwadze niedawne zmiany w prawie dotyczącym energii odnawialnej w Polsce, które przewidują wsparcie operacyjne w postaci taryf gwarantowanych dla źródeł o mocy do 3 i do 10 kW. Brakuje jednak podobnie korzystnych rozwiązań dla pozostałych mikro i małych źródeł OZE. Przyjmując dedykowaną ścieżkę wsparcia, województwo podlaskie powinno jednocześnie przewidzieć w SzOOP skuteczne mechanizmy parasolowe, pozwalające skorzystać ze wsparcia na zakup i montaż mikroinstalacji OZE wszystkim zainteresowanym mieszkańcom, rolnikom oraz MŚP regionu, np. za pośrednictwem jednostek samorządu terytorialnego lub innych podmiotów będących beneficjentami funduszy.

Należy pozytywnie ocenić zawarte w uszczegółowieniu zapisy dotyczące zrównoważonego pochodzenia biomasy wykorzystywanej na cele energetyczne. Województwo podlaskie słusznie zauważyło, że produkcja energii odnawialnej z wykorzystaniem surowców organicznych nie powinna powodować dodatkowej presji na środowisko. Planuje się zatem premiowanie projektów, w których biomasa nie będzie pochodzić ze specjalnych upraw energetycznych, lecz do generacji energii będą wykorzystywane np. odpady organiczne z produkcji rolnej czy hodowli. Zapisy te należałoby dodatkowo uzupełnić o zakaz wykorzystywania w instalacjach biomasowych pełnowartościowego drewna i zboża, oraz premiować projekty biogazowe przewidujące efektywne wykorzystanie pofermentu, np. w produkcji nawozów. Ponadto, istotnym elementem postulowanym przez POE jest wprowadzenie preferencji dla instalacji wykorzystujących lokalnie pozyskiwane surowce. Lokalne pochodzenie biomasy zapewni nie tylko ograniczenie emisji gazów cieplarnianych ze względu na brak konieczności transportu surowców na duże odległości, będzie również wspierać lokalny rozwój i niezależność energetyczną. Sugeruje się, aby zapisy te zawrzeć w treści SzOOP oraz ująć ich odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów. SzOOP powinien również w jasny i definitywny sposób wyłączyć z możliwości dofinansowania instalacje do współspalania biomasy z węglem. Ta uwaga odnosi się nie tylko do działania 5.1, ale również do pozostałych działań wspieranych w ramach Osi V.

Zapisy SzOOP woj. podlaskiego wskazują na preferencję dla tych projektów realizowanych w ramach działania dotyczącego efektywności energetycznej w budynkach, które charakteryzują się największą ambicją i których zakres wychodzi poza zwykłą efektywność kosztową. Zapis ten należy odzwierciedlić w kryteriach wyboru, tak, aby projekty zakładające poprawę efektywności energetycznej o więcej niż 60% otrzymały istotną preferencją w punktacji. Dodatkowo, wskazane

⁹ zgodnie z definicją mikroinstalacji w Ustawie o odnawialnych źródłach energii, 2015 r.

wydaje się przyjęcie analogicznych zapisów w działaniu 5.2 dotyczącym efektywności energetycznej przedsiębiorstw. Modernizowane budynki i obiekty należące do małych i średnich firm w regionie powinny również spełniać standardy przyjęte w SzOOP dla budynków publicznych i mieszkalnych, a zatem minimalna poprawa efektywności energetycznej powinna zostać określona na poziomie 25%.

Dodatkowo, wart uwagi zapis uszczegółowienia odnośnie preferencji wobec projektów zwalczających zjawisko ubóstwa energetycznego należy rozwinąć, aby umożliwić skierowanie dofinansowania przede wszystkim na obszary i do grup szczególnie narażonych występowaniem zjawiska ubóstwa (ekonomicznego i energetycznego). Województwo powinno ująć tę preferencję również w kryteriach wyboru projektów, a także rozważyć zmianę trybu finansowania w poddziałaniu 5.3.2 – obok planowanych zwrotnych instrumentów finansowych, wskazane byłoby umożliwienie skorzystania ze wsparcia dotacyjnego beneficjentom zagrożonym ubóstwem energetycznym, dla których pożyczka lub brak środków na wkład własny może stanowić główną przeszkodę dla poprawy standardu energetycznego zajmowanego budynku.

Pozytywnie należy ocenić fakt, że województwo przewiduje zastosowanie w działaniach z zakresu niskoemisyjnej gospodarki mechanizm finansowania krzyżowego. SzOOP wskazuje na możliwość sfinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego szkoleń uzupełniających inwestycje w OZE (działanie 5.1) oraz modernizację budynków publicznych (działanie 5.3.1). Proponuje się, aby możliwość wykorzystania cross-finansingu rozszerzyć również na pozostałe działania, szczególnie na projekty poprawiające efektywność energetyczną budynków mieszkalnych. Proponuje się ponadto uwzględnić możliwość finansowania krzyżowego nie tylko w przypadku szkoleń, ale również działań o charakterze informacyjno-promocyjnym i edukacyjnym, stanowiących uzupełnienie projektu infrastrukturalnego. Działania takie, skierowane np. do użytkowników i osób odwiedzających lub mieszkających w pobliżu miejsca, w którym zrealizowana została inwestycja, będą służyć m.in. informowaniu o osiągniętych efektach ekologicznych i ekonomicznych, budując świadomość mieszkańców regionu na temat korzyści płynących z zielonej energetyki oraz akceptacji dla niskoemisyjnego rozwoju w województwie. Bez tego elementu inwestycje mogą się okazać nieskuteczne, a ich demonstracyjny, wzorcowy potencjał nie zostanie wykorzystany.

Analizując zapisy SzOOP nie sposób nie zauważyć, że wśród potencjalnych beneficjentów większości działań w ramach Osi V. zabrakło organizacji pozarządowych. Wydaje się to zaskakujące szczególnie w przypadku projektów dotyczących podnoszenia świadomości i wiedzy mieszkańców regionu w na temat oszczędności energii, możliwych do realizacji w działaniu 5.2. Organizacje pozarządowe mają często znaczne doświadczenie w prowadzeniu kampanii edukacyjno-informacyjnych dotyczących niskoemisyjnego rozwoju, stąd z punktu widzenia skuteczności planowanych działań, zasadne jest włączenie ich do katalogu beneficjentów. Ponadto, proponuje się umożliwić organizacjom pozarządowym, w tym fundacjom, stowarzyszeniom i Lokalnym Grupom Działania istniejącym w regionie, skorzystanie ze środków przeznaczonych np. na inwestycje w modernizację energetyczną użytkowanych przez te organizacje budynków.

Mając na uwadze skuteczność i trwałość efektów interwencji z użyciem środków europejskich, do katalogu beneficjentów wszystkich działań w ramach Osi V. należy również włączyć dostawców usług energetycznych w rozumieniu dyrektywy 2012/27/UE, oraz umożliwić realizację projektów na podstawie umów o poprawę efektywności energetycznej.

Podlaskie plasuje się na siódmej pozycji wśród szesnastu polskich województw przy ocenie łącznej alokacji na zieloną energetykę, planuje bowiem przeznaczyć 20,7% z całości dostępnych w regionie środków z EFRR na realizację Celu Tematycznego 4. dotyczącego wspierania gospodarki niskoemisyjnej. Według kategorii interwencji¹⁰ wskazanych w RPO, z zaprogramowanych na ten cel 180,5 mln euro, środki zainwestowane zostaną przede wszystkim w poprawę efektywności energetycznej budynków (75 mln euro), odnawialne źródła energii (60 mln euro) oraz niskoemisyjny transport miejski (ok. 24 mln euro, z czego 5 mln przeznaczono na budowę ścieżek rowerowych i pieszych). POE oceniają pozytywnie równomierne rozłożenie alokacji na poszczególne technologie energii odnawialnej, jak również podział środków pomiędzy interwencje z zakresu modernizacji energetycznej w sektorach publicznym (22,5 mln euro) oraz mieszkaniowym (45 mln euro), gdzie województwo podlaskie słusznie dostrzegło potencjał poprawy efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych nie tylko dla oszczędności energii, ale również poprawy jakości życia mieszkańców województwa dzięki ograniczeniu zjawiska ubóstwa energetycznego. Godna uwagi jest również alokacja zaplanowana na cross-financing o łącznej wysokości 11,6 mln euro – wskazuje to na rzeczywiste zobowiązanie województwa do upowszechniania wiedzy i budowania kompetencji w zakresie niskoemisyjnego rozwoju w regionie.

Adaptacja do zmian klimatu

Przedsięwzięcia z zakresu ochrony ekosystemów wodnych i od wód zależnych, mających charakter adaptacyjnych opartych o potencjał ekosystemów, wspierane w ramach priorytetu inwestycyjnego 6d, w architekturze RPO umieszczono w osi priorytetowej 6: Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami, w działaniu 6.3 Ochrona zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu. Na działanie to przewidziano całkowitą alokację ze środków UE 20 mln EUR. Wśród typów projektów (ozn. 2) znalazły się: działania związane z ochroną dolin rzecznych i mokradł będących obszarami naturalnej retencji wodnej oraz odbudową naturalnej powierzchniowej i podziemnej retencji wodnej (wszelkie działania techniczne i nietechniczne zmierzające do poprawy struktury bilansu wodnego zlewni poprzez zwiększenie zdolności retencyjnych), renaturyzacją rzek i dolin rzecznych.

Sposób prezentacji alokacji w SZOOP¹¹ uniemożliwia stwierdzenie czy dla drugiej grupy wyróżnionej w typach projektów, opisanej powyżej, przewidziano wsparcie adekwatne do priorytetów SPA2020 i wyzwań stojących przed regionem w zakresie adaptacji do zmian klimatu. POE rekomendują podział

¹⁰ Kategorie Interwencji wedle klasyfikacji załączonej do Rozporządzenia Wykonawczego Komisji (UE) Nr 184/2014

¹¹ w wersji 01.2015

środków i prezentację w SzOOP alokacji dedykowanych na określone rodzaje projektów (1-4, opisane w tabeli w pkt 5).

Abstrahując od rezygnacji z priorytetu inwestycyjnego 5b, w związku z planowaną realizacją projektów, o których mowa w opisie typów projektów (druga grupa), zdaniem POE ważne jest, by wśród wskaźników produktu realizacji RPO znalazły się mierzące wdrażanie zarówno Strategii UE, jak i SPA2020. Wskaźniki produktu powinny zostać rozszerzone adekwatnie do podejmowanych działań na rzecz ochrony dolin rzecznych i mokradł będących obszarami naturalnej retencji wodnej oraz odbudowy naturalnej powierzchniowej i podziemnej retencji wodnej, renaturyzacji rzek i dolin rzecznych poprzez dodanie wskaźnika dotyczącego liczby projektów w tym zakresie.

Niezależnie od działań w zakresie informacji i edukacji podejmowanych na poziomie krajowym oraz przewidzianych w typach projektów (ozn. 4) kampanii informacyjno-edukacyjnych, POE postulują dopuszczenie, jak to się stało w innych województwach, stosowania cross-financingu dla drugiej grupy projektów w zakresie kampanii informacyjnej dotyczącej adaptacji do zmian klimatu, roli ekosystemów wodnych i od wód zależnych w działaniach adaptacyjnych. Dopuszczenie mechanizmu cross-financingu wspierającego kampanie informacyjne skierowane do społeczeństwa na poziomie lokalnym i regionalnym zwiększy, długofalowo, efekty podejmowanych przedsięwzięć (i trwałość projektów).

Wobec wyzwań związanych ze skutkami zmian klimatu oraz trwających prac nad kryteriami wyboru projektów wspieranych ze środków EFRR, POE postulują, by dla wszystkich osi priorytetowych, wszystkich działań ustalić kryterium formalne dotyczące wszystkich przedsięwzięć infrastrukturalnych: Odporność na zmiany klimatu. Celem wprowadzenia kryterium formalnego jest sprawdzenie czy wytworzona w ramach projektu infrastruktura nie została zlokalizowana na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, co zagrażać może trwałości projektu, efektywności wsparcia EFRR i zwiększać wielkość strat spowodowanych powodzią w przyszłości. W przypadku inwestycji liniowych przecinających obszary szczególnego zagrożenia powodzią należy sprawdzić czy planowane do zastosowania rozwiązania techniczne (konstrukcyjne) powodują, że inwestycje są odporne na wezbrania wód powierzchniowych. Przedstawione na mapach zagrożenia powodziowego obszary stanowią podstawę do planowania zagospodarowania przestrzennego. Trwa proces uwzględniania granic obszarów w strategicznych dokumentach planistycznych. Niezależnie od stopnia zaawansowania procesu, kryteria formalne powinny weryfikować projekty planowane do realizacji na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, uwzględniając poziom zagrożenia. Pozwoli to zapewnić trwałość projektów, przyczyni się do efektywnego wsparcia EFRR i zmniejszy przyszłe straty spowodowane powodzią w regionie spowodowane powodzią.

Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna

Ochronę przyrody i edukację ekologiczną ujęto w SzOOP (w projekcie, wersja z dnia 11.03.2015 opublikowana w dniu 13.03.2015) analogicznie jak w RPO w ramach osi priorytetowej VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami w działaniu 6.3 Ochrona zasobów bio i

georóżnorodności oraz krajobrazu. Na działanie to przewidziano w RPO znaczącą kwotę 20 000 000 EUR, jednak dla jest sensownego i skutecznego wykorzystania dla potrzeb zarówno ochrony przyrody jak i edukacji ekologicznej zdaniem POE wskazane jest wprowadzenia szeregu zmian.

POE postulują, aby w ramach Działania 6.3 Ochrona zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu wydzielić poddziałanie dotyczące bezpośredniej ochrony zasobów przyrodniczych - w kwotach adekwatnych do alokacji przeznaczonych w ramach kategorii interwencji kod 085 "Ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej, ochrona przyrody i zielona infrastruktura" oraz uwzględnić powyższe poddziałania w indykatywnym planie finansowym. W RPO na tę kategorię interwencji przeznaczono 7 200 000 EUR. Ochrona przyrody (bio- i georóżnorodności) jest istotnym celem realizacji działania 6.3. Brak wydzielenia środków na ten cel może skutkować brakiem jego realizacji i niewystarczającą aktywnością IZ RPO oraz beneficjentów w tym zakresie.

W odniesieniu do wskaźników rezultatu pośredniego w działaniu 6.3 w przypadku wskaźnika "zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych" POE postulują, aby powyższy zasięg doprecyzować jako zasięg w odniesieniu do ilości osób. W przypadku działań edukacyjnych, promocyjnych i informacyjnych istotna jest ilość osób, które zostaną objęte działaniami. Wielkość wskaźnika powinna być adekwatna do potrzeb oraz poniesionych nakładów.

W typach projektów wymienianych w SzOOP w działaniu 6.3 zdaniem POE należy poszerzyć sformułowanie dotyczące "budowy i odbudowy infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków." o zapis umożliwiający oraz akcentujący możliwość dofinansowania rozwoju zielonej infrastruktury. Zielona infrastruktura (typu korytarze ekologiczne) jest równie ważna dla ochrony i przywrócenia właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, jak tradycyjnie rozumiana infrastruktura.

POE postulują, aby w SzOOP w typach projektów dotyczących ochrony i przywrócenia właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, wydzielić w iteracyjnym wymienianiu projektów dotyczących ośrodków edukacji ekologicznej do oddzielnego punktu. Doposażenie i modernizacja ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej nie ma bowiem bezpośredniego związku z ochroną i przywracaniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków. POE wnioskuje też, aby w typach beneficjenta dodać uczelnie wyższe i instytuty naukowe, mogą być one ważnym beneficjentem w aspekcie realizacji działania 6.3.

Transport

Transport jest wspierany w:

1. osi priorytetowej IV. Poprawa dostępności transportowej, działania:

- 4.1 Mobilność regionalna,
- 4.2 Infrastruktura kolejowa.

2. osi priorytetowej V. Gospodarka niskoemisyjna, działanie:

5.4 Strategie niskoemisyjne.

Odnosnie typów projektów w działaniu 4.2 nie wymieniono inwestycji taborowych, jednak jest to usprawiedliwione, gdyż w chwili obecnej województwo dysponuje nowym lub zmodernizowanym taborem w ilości przekraczającej przynajmniej obecne potrzeby. Pozytywne jest wyszczególnienie modernizacji dworców, jednak potrzebne jest dodanie inwestycji przystankowych (przebudowa, budowa nowych, zmiana lokalizacji, tym bardziej, że występują one we wskaźnikach produktu). Ponadto wyraźnie należałoby wymienić systemy dynamicznej informacji pasażerskiej (lub ogólniej ITS – zwłaszcza, że występują we wskaźnikach produktu). Wszystkie powyższe typy inwestycji powinny być dopuszczone także na liniach nie podlegających rewitalizacji. Należałoby także przereklamować wymóg komplementarności z innymi rodzajami transportu - prawdopodobnie chodziło o integrację w węzłach przesiadkowych, ale zapis jest niejednoznaczny. W działaniu 5.4 rubryka typy projektów jest pusta – wymaga uzupełnienia.

W działaniu 4.1 w rubryce typ beneficjenta brakuje Inspekcji Transportu Drogowego. Należałoby ją dodać, aby możliwe było realizowanie systemów automatycznej kontroli prędkości – np. fotoradarów.

W działaniu 5.4 rubryka typ beneficjenta jest pusta – wymaga uzupełnienia, należy wymienić jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne, operatorów linii transportu zbiorowego użyteczności publicznej.

W działaniach 4.1 i 4.2 nie określono wskaźnika rezultatu bezpośredniego. Dla działania 4.2 powinny to być następujące wskaźniki: „udział kolei w przewozach pasażerskich (% pas*km)”, „łączna liczba ludności gmin objętych 60-min. izochroną czasu jazdy komunikacją kolejową ze stacji Białystok”, „roczna liczba wagonów przeładowywanych w terminalach przeładunkowych.”

Podobnie wśród wskaźników rezultatu bezpośredniego działania 5.4 powinno znaleźć się „zwiększenie udziału niskoemisyjnego transportu zbiorowego i innych przyjaznych środowisku form mobilności miejskiej w przewozach pasażerskich”.

Do trybu wyboru projektów, poziomu dofinansowania, zasad i planowanego zakresu stosowania cross-financingu brak uwag. Minimalne i maksymalne kwoty wsparcia przedsięwzięć nie zostały określone.

Jak wskazano w części B alokacja na projekty kolejowe jest bardzo niska (48 mln EUR) w stosunku do alokacji na projekty drogowe (160 mln EUR). Wskazane byłoby przynajmniej niewielkie przesunięcie. Powinno ono zostać skierowane na zakup taboru. Wprawdzie obecna ilość taboru nowego i zmodernizowanego jest wystarczająca do obsługi nim wszystkich kursów obecnego rozkładu jazdy

jednak należy brać pod uwagę, że RPO i programy komplementarne przewidują rewitalizację szeregu linii kolejowych obecnie nieczynnych, zatem potrzeby taborowe będą wyższe. Niepokój budzi ponadto bardzo niska alokacja na transport miejski (działanie 5.4, 30 mln EUR), jeszcze niższa niż na kolej, co jest ewenementem na tle innych województw. Np. Małopolska taką kwotę przeznaczają na samą infrastrukturę rowerową.

Rekomenduje się dodanie do limitów i ograniczeń - dla wszystkich typów projektów wymogu przeprowadzenia rzetelnych konsultacji społecznych (dobra informacja, dostępność pełnych materiałów, w tym projektowych, raport z rozpatrzenia nadesłanych uwag). Ponadto dla działania drogowego 4.1 rekomenduje się dodanie następujących wymogów:

- realizacji ciągłej infrastruktury dla bezpiecznego i wygodnego poruszania się pieszych oraz rowerzystów na długości odcinka objętego projektem;
- zakazu pogarszania warunków ruchu pojazdów komunikacji publicznej;
- stosowania nowoczesnych rozwiązań gwarantujących wysoki poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego (potwierdzonych przeprowadzeniem audytu brd), w tym na drogach wojewódzkich zawarcia systemów automatycznego nadzoru nad prędkością.

Dla działania 4.2 rekomenduje się dodanie wymogu spełniania przez infrastrukturę do obsługi pasażerów (perony, dojścia) wymogów TSI PRM i karty UIC-741-OR, w szczególności wysokość peronów musi być dostosowana do wysokości przewidywanego taboru (0,76 m dla taboru elektrycznego i 0,55 m dla spalinowego), a odległość krawędzi peronu 1650 mm od osi toru).

Gospodarka odpadami

RPO i SzOOP umieszczają wsparcie dla gospodarki odpadami w ramach Osi priorytetowej 6. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami, jako priorytet inwestycyjny 6.a. działania 6.1.

Działania skierowane są na trzy główne obszary. Pierwszy dotyczy odpadów komunalnych i obejmuje przeciwdziałanie powstawaniu odpadów, zakup sprzętu dla systemów selektywnej zbiórki, budowę infrastruktury dla odzysku i recyklingu. Oprócz odpadów z grupy 20 i 15 uwzględniono także baterie i akumulatory, sprzęt elektroniczny i elektryczny oraz odpady z budowy i remontów. Drugi typ projektów dotyczy odpadów *innych niż komunalne*, gdzie priorytetem jest unieszkodliwianie azbestu oraz tworzenie i modernizacja infrastruktury do unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych. Trzeci typ projektów to działania informacyjno-edukacyjne.

Ze źródeł unijnych Województwo Podlaskie przeznaczają na gospodarkę odpadami 15 000 000 EUR¹², z krajowych środków publicznych 3 750 000 EUR oraz z prywatnych 1 050 000 EUR. Nie przewiduje się stosowania mechanizmu finansowania krzyżowego. Nie określono minimalnej i maksymalnej

¹² 1.23% uzyskanego finansowania z EFRR.

wartość projektu. Maksymalny poziom dofinansowania wydatków kwalifikowanych w przypadku projektów nie objętych pomocą publiczną może wynieść 85%. RPO określa, że projekty będą wybierane w trybie konkursowym. W SzOOP nie dokonano podziału inwestycji dla poszczególnych 3 regionów gospodarki odpadami.

Warunkiem wsparcia inwestycji jest ich uwzględnienie w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami (WPGO), którego aktualizacja zakończy się do końca 2016 r. Władze wojewódzkie odpowiedzialne za przygotowanie i realizację RPO oraz WPGO powinny zapewnić, że zapisy obu dokumentów strategicznych są spójne, spełniają zasady zrównoważonego rozwoju oraz uwzględniają uwagi zgłaszane przez pozarządowe organizacje ekologiczne.

Cel szczegółowy programu został zdefiniowany w RPO i SzOOP jako *wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie*. Zdaniem POE cel szczegółowy RPO jest zdefiniowany nieadekwatnie do rzeczywistych wymagań stawianym samorządom przez ustawodawstwo krajowe i unijne. Celem działań jest bowiem osiągnięcie obligatoryjnych poziomów recyklingu odpadów i zmniejszenia ilości składowanych odpadów ulegających biodegradacji. Sелеktywna zbiórka odpadów jest jedynie działaniem prowadzącym do osiągnięcia tego celu, a nie celem samym w sobie. Zwracamy uwagę, że wskaźnik ten nie ma zastosowania po wejściu w życie znowelizowanej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – gminy mają obowiązek prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów i objęcia jej systemem wszystkich mieszkańców. Uwaga ta dotyczy także wskaźnika rezultatu bezpośredniego: 2) *Liczba osób objętych selektywnym zbieraniem odpadów*. Ponadto, jak pokazują dane z innych województw, zebranie odpadów selektywnie nie oznacza jeszcze, że zostaną one właściwie zagospodarowane. Co prawda w Województwie Podlaskim poddaje się recyklingowi blisko 90% w ten sposób pozyskanych odpadów (z uwagi na bardzo małą ich ilość), ale w innych poziom recyklingu często nie przekracza kilkunastu procent, a w skrajnym przypadku wyniósł „rekordowe” 0.001%.

Stąd POE proponują, aby przyjąć za cel Programu: *zwiększony udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie i poddanych recyklingowi*. Pozwoliłoby to nie tylko na ilościową, ale przede wszystkim jakościową ocenę efektywności realizowanych projektów. Będzie on też zbieżny z jednym ze wskaźników produktu zapisanym w RPO, w którym zakłada się zwiększenie możliwości przerobowych w zakresie recyklingu odpadów o 15 000 Mg rocznie. Docelowe wskaźniki powinny być zweryfikowane w oparciu o analizy, które zostaną wykonane w trakcie aktualizacji WPGO.¹³

Zdaniem POE, warunkiem udzielenia wsparcia z RPO dla instalacji odpadów komunalnych powinno być spełnienie przez nie co najmniej następujących łącznych kryteriów: (1) przetwarzają odpady zebrane selektywnie, (2) mają zagwarantowane dostawy odpowiedniej ilości i jakości surowców tak,

¹³ Uwaga: Unia Europejska rozpoczęła w 2015 r. prace nad pakietem dyrektyw określanych zbiorczo jako gospodarka w obiegu zamkniętym (*circular economy*). W ich wyniku mogą zostać przyjęte regulacje znacznie podnoszące obecnie obowiązujące poziomy odzysku i recyklingu odpadów. Zakłada się wprowadzenie do 2020 r. m.in. całkowitego zakazu składowania i spalania odpadów nadających się do recyklingu i kompostowania oraz obowiązek wprowadzenia selektywnego odbioru odpadów ulegających biodegradacji.

że pracują z pełną nominalną wydajnością, (3) mają zagwarantowany odbiór surowców do recyklingu lub wytwarzają produkty znajdujące zbyt na rynku, (4) produktem nie jest „paliwo alternatywne”, ale surowiec do recyklingu materiałowego, (5) gwarantują osiągnięcie co najmniej wskaźnika rezultatu RPO 6.1., (6) są konkurencyjne i efektywne finansowo. Ponadto beneficjenci RPO powinni obligatoryjnie prowadzić działania informacyjno-edukacyjne wśród społeczności lokalnych w zakresie przeciwdziałania powstawaniu odpadów, segregacji i recyklingu.

Z racji relatywnie niewielkich środków dostępnych w Programie, sugerujemy zrezygnowanie z możliwości udzielania wsparcia instalacjom do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, zwłaszcza pracującym w oparciu o zmieszane odpady komunalne, i których produkt nadaje się jedynie do składowania.

Poza tym POE pozytywnie oceniają listę typów projektów przedstawioną w SzOOP. Szczególne pochwały należą się za wspieranie działań edukacyjnych oraz za uwzględnienie możliwości finansowania projektów z zakresu przeciwdziałania powstawaniu odpadów u źródeł, w tym naprawy i powtórnego wykorzystania produktów i materiałów. Przykładowa lista tego typu projektów została opracowana przez Województwo Zachodniopomorskie:

- centra napraw produktów, które właściciele chcieliby w dalszym ciągu użytkować;
- punkty odbioru tekstyliów oraz urządzeń nadających się do użytkowania w celu dalszej ich dystrybucji dla osób potrzebujących;
- banki żywności gromadzące i dystrybuujące żywność o krótkim czasie pozostającym do upływu terminu ich przydatności do spożycia;
- punkty wymiany produktów dające możliwość pozostawienia sprawnych, a już niepotrzebnych (np. urządzeń domowych) i pobrania innych użytecznych rzeczy;
- giełdy wymiany różnych produktów oraz ubrań i obuwia organizowane cyklicznie lub sieci ponownego użycia (produktów, które mogłyby być użytkowane przez kolejnych właścicieli).

W odniesieniu do projektów z zakresu unieszkodliwiania azbestu, finansowanie powinno być udzielane w pierwszej kolejności sprawdzonym i certyfikowanym technologiom do termicznej i/lub chemicznej obróbki, umożliwiającym pełny lub częściowy odzysk uzyskanego produktu lub pozwalających na bezpieczne składowanie dezaktywowanych odpadów.¹⁴ Dopiero w dalszej kolejności należy udzielać wsparcia projektom składowania nieprzetworzonych odpadów azbestu i rozbudowy dedykowanych składowisk.

---

¹⁴ Np.: Dr Young Man, *The Recent Technologies of Asbestos Treatments and Substitutes*, Simon Fraser University, Canada, 2011.